Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Coperta de Luminița Patron
Ediție îngrijită de IOLANTA GUȚU

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii LOTUS.
Orice reproducere sau copiere la XEROX
se va sancționa conform legii.

După ediția:

Суами Вивекананда

ВХАКТИ ИОГА

Книгоиздательсвто Н. Гудкова

Рига (Латвия)

SWAMI VIVEKANANDA

BHAKTI-YOGA

Prefață și traducere de
ALEXANDRU E. RUSSU

EDITURA LOTUS
București
1993

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CUPRINS

Introducere 5
Determinarea conceptului de Bhakti 45
Filozofia lui Ishvara 51
Scopul Bhakti-Yogei: percepția spirituală 59
Necesitatea unui guru 62
Calitățile învățătorului și ale discipolului 65
Învățătorii încarnați și încarnarea 71
Mantra: OM 76
Venerarea icoanelor și a obiectelor care-l înlocuiesc pe Dumnezeu 80
Idealul ales 84
Metoda și mijloacele 88
Para-Bhakti sau Venerația Supremă a lui Dumnezeu 95
Renunțarea pregătitoare 97
Renunțarea bhaktului este un rezultat al iubirii 100
Naturalețea Bhakti-Yogei și principalul ei secret 105
Formele de manifestare ale iubirii 108
Iubirea atotcuprinzătoare 111
Identitatea dintre cunoașterea superioară și iubirea supremă 116
Triunghiul iubirii 119
Dumnezeul iubirii își dovedește singur existența sa 124
Noțiunile omenești despre iubirea divină 127
Concluzii 135

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

DETERMINAREA CONCEPTULUI DE BHAKTI

Bhakti-Yoga este cea mai adevărată și sinceră căutare a lui Dumnezeu, o căutare care începe, continuă și se sfîrșește în iubire. Un singur moment de iubire arzătoare pentru Dumnezeu aduce libertatea eternă. „Bhakti", afirmă Narada în încercarea sa de a explica aforismele acesteia, „este o iubire intensă a lui Dumnezeu". — „Cînd omul este pătruns de această iubire, el iubește tot, se simte mereu mulțumit și nu nutrește nici un fel de ură față de nimeni și nimic".

„Iubirea aceasta nu poate fi însoțită de gîndul vreunui profit pămîntesc", deoarece atît timp cît dorințele pămîntești continuă să persiste, acest gen de iubire nu poate exista. „Bhakti este superioară Karmei, este mai presus de Yoga; acestea din urmă au în vedere un scop, pe cînd Bhakti este în sine și mijlocul și scopul". Bhakti a fost unul dintre permanentele subiecte de dezbatere ale înțelepților noștri; și nu numai cercetătorii săi speciali, ca marii comentatori ai Vyasa-Sutrelor, Sandilya și Narada, ci și aceia, care și-au consacrat viața exclusiv studiului Jnanei (cunoașterii), au fost uneori nevoiți să vorbească despre iubire. Chiar și cînd comentatori de o atare autoritate se străduiau să explice aproape toate textele „Sutrelor", astfel încît ele să dovedească privilegiile cunoașterii pure, ei nu

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

reușeau decît cu dificultate să urmeze această linie, mai ales la analiza capitolului referitor la rugăciune*. În realitate însă, deosebirea dintre cunoaștere (Jnana) și iubire (Bhakti) nu este chiar atît de mare pe cît își închipuie uneori oamenii. Vom vedea mai departe că atît cunoașterea, cît și iubirea, sînt îndreptate spre același scop și că, în cele din urmă, se întîlnesc într-un singur punct. La aceeași țintă ajunge și Raja-Yoga, atunci cînd este folosită ca mijloc de eliberare și nu ca instrument pentru înșelarea naivilor, ceea ce, din nenorocire, se întîmplă adeseori, atunci cînd ea nimerește în mîinile șarlatanilor sau ale ocultiștilor lacomi de cîștig. Dar marele avantaj al ramurii Bhakti constă în faptul că ea reprezintă prin sine cea mai ușoară cale pentru atingerea scopului divin suprem — eliberarea; principalul ei neajuns este însă, că în formele sale inferioare, ea degenerează adeseori într-un fanatism dezgustător. Multitudinea de fanatici — fie ei hinduși, mahomedani sau creștini — se compun întotdeauna aproape exclusiv din aderenții la formele inferioare ale Bhaktei. Minții slabe și nedezvoltate din toate religiile și din toate țările își iubesc propriul lor ideal într-un singur fel, și anume, urînd toate celelalte idealuri, iar afecțiunea lor exclusivă (nishtha) pentru un singur obiect, — afecțiune, fără de care nu se poate dezvolta adevărata iubire, — servește drept cauză pentru a declara război la tot și toate. Iată de ce omul puternic atașat de propria sa închipuire despre Dumnezeu și devotat idealului său religios, devine un fanatic frenetic de îndată ce vede sau aude ceva referitor la idealul altuia. Acest gen de iubire este asemănător instinctului canin, care îl determină să păzească bunul stăpînului; numai că instinctul cîinelui e mai sigur decît rațiunea omenească; în orice haine ar veni stăpînul îmbrăcat, cîinele nu-l va lua drept dușman; fanaticul, însă, este lipsit de orice facultate de a deosebi adevărul de rătăcire. Opiniile personale sînt atît de acaparatoare în ochii

* Vezi *Yoga, meditația și Japa Sadhana* de Swami Krishnananda. (n.t.)

acestuia, încît pentru el este important doar cine vorbește, nemaiavînd nici o importanță și despre ce se vorbește. Fiind amabil, bun și nobil cu oamenii care îi împărtășesc părerile, el nu va ezita însă să se poarte în modul cel mai nedemn cu oamenii care nu fac parte din categoria aderenților săi.

Un astfel de pericol există, dar numai în faza *pregătitoare*. Cînd însă Bhakti devine matură și trece într-o formă superioară, atunci nu există nici un pericol de vreo manifestare a fanatismului josnic; sufletul se găsește prea aproape de Dumnezeul iubirii, pentru a fi o unealtă de răspîndire a urii.

După cum pasărea, pentru a putea zbura, trebuie să aibă două aripi și o coadă pentru direcție, tot așa și omul, pentru apropierea sa de Dumnezeu, are nevoie de cunoaștere (Jnana) și iubire (Bhakti) și de Yoga, care menține echilibrul între ele. Persoana, în interiorul căreia ele sînt armonios contopite, reprezintă în sine tipul cel mai nobil; însă este rar acela dintre noi căruia îi este dat să le posede pe toate în această viață; iar cei care sînt siliți să se limiteze numai la Bhakti, trebuie să rețină că deși formele și ritualurile sînt neîndoios necesare pentru desăvîrșirea sufletului, ele au totuși numai calitatea de a întreține în interiorul nostru o stare, în care simțim o iubire mai intensă față de Dumnezeu.

Învățătorii cunoașterii și ai iubirii sînt întrucîtva în divergență în părerile lor despre Bhakti, însă și unii și alții îi recunosc în aceeași măsură forța. Jnanul consideră Bhakti numai un instrument pentru eliberare, în timp ce bhaktul vede în ea și instrumentul și scopul însuși. De fapt, nici nu există o deosebire mare; cînd Bhakti este folosită numai ca instrument, ea reprezintă prin sine forma inferioară de adorație divină, servind drept trecere la formele superioare, care se ivesc numai după deplina ei realizare, neputînd fi astfel separată de ultima. Fiecare om acordă importanță numai propriului său fel de închinăciune lui Dumnezeu, uitînd că adevărata cunoaștere este legată

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

de iubirea desăvîrşită chiar şi atunci, cînd la ultima nu se gîndesc deloc, şi că în final, adevărata iubire nu poate fi despărţită de cunoaşterea superioară.

Reţinînd cele de mai sus, să trecem mai departe şi să facem cunoştinţă cu opiniile marilor comentatori ai Vedantei în privinţa acestui subiect.

Bhagavan-Shankara spune: „De omul care-şi urmează Guru-ul său, considerînd acest lucru drept unicul său scop în viaţă, lumea spune, că „el este devotat Guru-ului său*"; se mai spune, de asemenea, că „o soţie îndrăgostită se gîndeşte numai la soţul său, care este plecat", subînţelegînd prin cuvîntul „se gîndeşte" (ca şi prin cuvîntul „devotat" din primul caz) un gen de permanentă şi intensivă aducere aminte**. Aceasta, după părerea lui Shankara, este tot închinare. Bhagavan Ramanuja, în comentariile sale despre Bhakti, spune***: „Meditaţia înseamnă a avea în permanenţă în minte obiectul contemplat, scurgîndu-se asemănător unui jet de untdelemn, în timpul turnării dintr-un vas în altul. Cînd acest gen de aducere aminte (a lui Dumnezeu) este atinsă, atunci toate lanţurile robiei sînt sfărîmate. Aşa se spune în scripturi despre permanenta aducere aminte, folosită drept mijloc de eliberare. Această aducere aminte aparţine aceleiaşi forme ca şi viziunea, după cum reiese din cuvintele: „Cînd îl putem vedea pe Acela Care e şi departe şi aproape, atunci lanţurile inimii sînt sfărîmate, toate îndoielile încetează, iar toate rezultatele muncii dispar". Acela care e aproape poate fi văzut, pe cînd acela care e departe poate fi numai reţinut în minte; scripturile spun, totuşi, că noi trebuie să-l vedem pe acela care e departe tot aşa de bine, ca şi pe acela care e aproape, arătînd evident prin aceasta că genul de aducere aminte arătat mai sus, este la fel de clar, ca şi viziunea. Atingînd intensitatea superioară, genul acesta de aducere aminte ia

* Vedanta Sutra. Cap. IV—1—1.
** Vedanta Sutra — Shankara Bhasia. Cap. IV—1—1.
*** Vedanta Sutra 1—1—2. Comentariul lui Ramanuja.

aceeaşi formă ca şi văzul. Veneraţia, după cum se constată din textele fundamentale ale scripturilor, nu este altceva decît o necontenită aducere aminte; la fel este determinată şi cunoaşterea. Astfel, aducerea aminte dezvoltată pînă la gradul de clarviziune, cînd devine o percepţie nemijlocită, este considerată în Shruti, drept un mijloc de eliberare. Atman nu poate fi atins nici prin ştiinţă, nici prin raţionamente, nici prin studiul asiduu al Vedelor. Atman poate fi atins numai de acela, care este dorit de Atman; aceluia singur Atman i se relevă. Aici, după ce s-a afirmat că un simplu studiu, raţionare şi meditaţie sînt insuficiente pentru atingerea lui Atman, se spune: „Numai pe cine doreşte Atman, numai acela Îl poate atinge". E dorit numai acela, care este foarte mult iubit de Atman; cel mai mult îl iubeşte Atman pe acela, care îl iubeşte pe Atman cu ardoare. Astfel, pentru ca cel adorat să-l perceapă pe Atman, Dumnezeu Însuşi îl ajută. Pentru că Domnul a spus: „Cei care se gîndesc necontenit la Mine şi Mi se roagă cu iubire, voinţa acelora o îndrept astfel, încît ei să ajungă la Mine". Aici se afirmă, că numai acela este dorit de Supremul Atman şi numai acela Îl obţine cu adevărat, la care această aducere aminte, devenită percepţie nemijlocită, îi este prin ea însăşi foarte scumpă, întrucît ea este scumpă însuşi obiectului unei astfel de percepţii. Tocmai această necontenită aducere aminte se şi numeşte în cuvinte „Bhakti".

În explicaţia Sutrei lui Patanjali, intitulată „Prin Închinarea Domnului Atotputernic", Cap. 1—23*, Bhoja spune: „Pranidhana este genul de Bhakti, în care nu se urmăreşte nici un fel de rezultate, cum ar fi plăcerile senzuale etc., ci toate faptele sînt consacrate Învăţătorului învăţătorilor".** Bhagavan Vyasa, explicînd acelaşi subiect, defineşte pranidhana tot ca pe o formă a Bhaktei, prin intermediul căreia „pronia Atotputernicului pogoară asupra yogului şi îl blagosloveşte cu îndeplinirea dorin-

* Patanjali, Sutra. Cap. 1—23.
** Patanjali, Sutra. Comentariile lui Bhoja Cap. 1—23.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

ţelor sale"*. Potrivit afirmaţiilor lui Sandilya, „Bhakti înseamnă iubire fierbinte de Dumnezeu"**. Însă, cea mai bună definiţie a Bhaktei este elaborată de cel mai mare dintre adepţii acesteia, de Prahlada: „Fie ca iubirea nemuritoare, pe care ignorantul o poartă lucrurilor senzuale, trecătoare, şi iubirea pe care eu o simt, contemplîndu-Te pe Tine, să nu dispară din inima mea!"*** Iubire! Faţă de cine? Faţă de Atotputernicul Domn Ishvara. Iubirea faţă de alte entităţi, fie ele oricît de înalte, nu poate fi Bhakti, întrucît, după cum spune Ramanuja în opera sa „Sri Bhashya", citînd un străvechi acharya (un mare învăţător): „Tot ce trăieşte pe lume, de la Brahma pînă la ultimul fir de iarbă, sînt robii naşterii şi ai morţii, a căror cauză este Karma. Nimic din cele ce se aseamănă cu acestea, nu poate servi ca obiect pentru meditaţie, întrucît totul este iraţional şi schimbător". Explicînd cuvîntul „anurakti", folosit de Sandilya în locul cuvîntului „Bhakti", comentatorul Svapnesvara afirmă, că el constă din „anu", după, şi „rakty", ataşament; adică, denotă ataşamentul ce apare ca o consecinţă a cunoaşterii naturii şi măreţiei lui Dumnezeu"****; de altfel, un ataşament orb faţă de orişice, cum ar fi soţia şi copiii, ar fi de asemenea Bhakti.

Din cele spuse reiese limpede că Bhakti este un şir sau o succesiune de eforturi mentale întru realizare religioasă, avîndu-şi începutul în rugăciunea simplă şi încheindu-se cu cea mai intensă iubire a lui Ishvara.

---

* Patanjali Sutra — Comentariile lui Vyasa. Cap. 1—23.
** Sandilya Sutra — Cap. 1—2.
*** Vishnu Purana — Cap. 20—19.
**** Sandilya Sutra — 1—2 Comentariile Lui Svapnesvara.

FILOZOFIA DESPRE ISHVARA

Cine este Ishvara? — Ishvara este acela de la care porneşte naşterea, existenţa şi sfîrşitul Universului. El este veşnicul, Purul, Totdeauna Liberul, Atotputernicul, Atoateştiutorul, Atoatemilostivul Învăţător al tuturor învăţătorilor; iar mai presus de toate, El este Domnul, a cărui esenţă este Iubire inexprimabilă.

Aceasta, bineînţeles, este o definiţie a unui Dumnezeu personal. Atunci înseamnă că sînt doi Dumnezei, unul fiind Satchidananda, Existenţa—Cunoaşterea—Fericirea filosofilor şi al doilea Dumnezeul Iubirii al Bhaktului? Nu, ambii sînt unul şi acelaşi: Satchidananda Existenţă—Cunoaştere—Fericire, care este totodată şi Dumnezeul Iubirii sau Dumnezeu impersonal şi personal în acelaşi timp. Trebuie reţinut întotdeauna, că Dumnezeul personal, căruia i se închină în bhaktul, nu este nici separat şi nici deosebit de Brahma . Totul este Brahma . Brahma este indivizibil, este numai Unul, fără să mai fie şi un al doilea. Numai că Brahma , fiind Unitar şi Absolut, este prea abstract pentru ca să poată fi iubit şi venerat; de aceea bhaktul alege un aspect relativ al lui Brahma , adică pe Ishvara — Conducătorul Suprem. Să elucidăm problema printr-o metaforă. Să zicem că Brahma este o argilă sau o substanţă din care sînt făcute obiecte infinit de